

Treća lekcija

Vi donosite zakon

Kako se nositi s mladim prestupnicima?

Obrazovni ciljevi	Razmotriti pitanje bi li mladi ljudi koji su prekršili zakon trebali biti kažnjeni i, ako bi, kako.
Učenički zadaci	Razmotriti različite principe – kazna, preventiva, rehabilitacija – koji igraju ulogu kada se odlučuje koja je poštena kazna za zločin koji je počinila mlada osoba.
Sredstva	Kopija priče i dodatne informacije za nastavnika.
Metode	Rad u manjim grupama; diskusija u kojoj učestvuje cijeli razred.

Konceptualno učenje: tri osnovna načela o svrsi kažnjavanja

Dok se druga lekcija bavila građanskim pravom, ova lekcija će promatrati krivično pravo, stavljajući naglasak na pitanje treba li kažnjavati mlade prestupnike i ako da, kako ih kazniti. Osnovno pitanje u teoriji kažnjavanja jeste „zašto kazniti?“. Na to pitanje odgovaralo se na različite načine kroz cijelu historiju, te kroz promjene u naučnom i filozofskom razmišljanju. Pojavila su se tri principa povezana sa svrhom kažnjavanja.

1. **Kazna.** Kažnjavanje je povezano s krivnjom i odgovornošću. Zločinac zaslužuje biti kažnjen, a društvo izražava svoje neodobravanje zločina. Ovo princip također osigurava standard proporcionalnosti, štiteći zločinca od prestroge kazne. Cilj je uspostaviti pravdu.
2. **Preventiva.** Kažnjavanje šalje poruku potencijalnim zločincima u društvu, odvraćajući ih od okretanja zločinu, jer „bol“ kazne nadmašuje dobit. Cilj je spriječiti zločine drugih.
3. **Rehabilitacija.** Zločin se posmatra kao poziv u pomoć. Zločinac je potrebniji odgovarajući tretman nego kazna i cilj je pomoći mu da više ne počini niti jedan zločin u budućnosti kroz njegovu integraciju u društvo.

Sistemi kažnjavanja uvelike se razlikuju diljem svijeta u načinu na koji se stvara ravnoteža između ova tri principa, kako za odrasle tako i za mlade prestupnike. Općenito govoreći, mnoge države rehabilitaciji su dale prednost nad principom kazne i preventive. Ali ne idu sve države u tom smjeru. Za pitanje rehabilitacije usko se veže i pitanje gdje povući crtu između mladih i odraslih prestupnika. Vijeće Evrope postavilo je starosnu granicu na 18 godina, a kako bi opravdalo tu odluku pozvalo se na Konvenciju o pravima djeteta iz 1989. (pogledaj dodatne informacije za nastavnike).

Ova lekcija nudi uvod u tri principa kažnjavanja koja su prikazana iznad. Još jednom se koristi induktivni pristup. Učenici se bave slučajem o mladom prestupniku i otkrivaju različite principe kažnjavanja, njihove implikacije i potrebu za ravnotežom. Nastavnik može naglasiti principe u kratkom predavanju tokom ili nakon rasprave u razredu.

Ova lekcija može otvoriti vrata naknadnom projektu koji će zahtijevati otprilike još dva časa. Učenici mogu upotrijebiti principe koje su naučili u ovoj lekciji kako bi opisali ravnotežu koju je postavio krivični zakon za mlade prestupnike u njihovoj državi.

Lekcija

Nastavnik na početku dijeli razred u grupe od po 4 do 6 učenika, a potom im objašnjava da vladavina prava uključuje princip da bi sudije trebale biti obavezane zakonom kada izriču kaznu za zločinca ili prestupnika. U ovoj lekciji učenici će razmatrati kako bi se zakoni trebali osmisliti kada se radi o mladim prestupnicima. Čut će čuti priču o zločinu, a svaka grupa treba da igra ulogu sudija koji optuženom moraju odrediti odgovarajuću kaznu

Nastavnik ispriča učenicima osnovnu priču i daje im priliku da, kao grupa, odluče o tome koja bi bila pravična kazna za Toma. Grupe prezentiraju svoje ideje razredu.

Zatim nastavnik daje grupama dodatne informacije. Nakon svake nove informacije, grupe imaju priliku promijeniti svoje mišljenje o kazni koju su na početku planirali.

Na kraju aktivnosti, nastavnik traži od svake grupe da razredu predstavi svoje ideje:

- Što mislite koju kaznu bi Y trebao dobiti? Zašto?
- Jeste li zbog dodatnih informacija promijenili mišljenje o prvobitnoj odluci? Ako jeste, kako?

Nastavnik zatim okuplja sve učenike u plenarni dio i pita:

- Kakve bi sve faktore sudije trebale uzeti u obzir pri određivanju kazne nekome ko je osuđen za krivično djelo?
- Misлите li da bi sudije trebale mlade ljude tretirati drugačije nego odrasle? Zašto, odnosno zašto ne?

Kao posljednji zadatak ili za domaću zadaću učenici bi mogli navesti slučaj za koji su, recimo, čuli na televiziji ili saznali iz novina, ili koji se desio u njihovom okruženju, a u kojem je mladoj osobi koja je prekršila zakon određena kazna koja je, prema njihovom mišljenju:

- a) prestoga; ili
- b) preblaga.

Učenici bi trebali da napišu kraći sastav o primjeru koji su odabrali i da ga na sljedećem času prezentiraju ostatku razreda i, pri tome, ukratko obrazlože elemente slučaja koji su ih naveli na takav stav – na primjer, slučaj izazivanja saobraćajne nesreće pod dejstvom alkohola.

Vi donosite zakon

„Leonardu i Tomu bilo je po petnaest godina i išli su u istu školu. Znali su se niz godina, ali se nikada nisu baš najbolje slagali.

Jednog dana Tomov mobitel je nestao i on je optužio Leonarda da ga je ukrao. Leonard je rekao da on nije ukrao mobitel i dodao da je Tom ljubomoran na njega, jer on ima puno prijatelja, a Tom nema niti jednog.

Toga je dana nakon nastave izbila tuča. Tom je izvukao nož iako je Leonard bio nenaoružan. Tokom tuče Tom je toliko posjekao Leonarda po licu da će mu ostati ožiljak za cijeli život.“

Zadatak

Šta mislite koja bi bila pravična kazna za ono što je Tom učinio? Raspravite ovo pitanje u svojoj grupi i zapišite kaznu koju bi zakon trebao propisati za tu vrstu prekršaja.

Dodatne informacije

1. Tom je odgajan jako strogo, a otac ga je više puta premlatio.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

2. Tom je bio izolovan u razredu i nije imao nikoga ko bi saslušao njegove probleme.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

3. Leonard je zapravo ukrao Tomov mobitel i započeo tuču jer je Tom prijavio krađu mobitela policiji.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

4. Leonard je bio vođa bande koja je maltretirala Toma mjesecima. Banda je više puta pretukla Toma, udarajući ga štapovima, lancima i metalnim šipkama. Zbog toga je Tom imao noćne more i čak se bojao ići u školu.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

5. Tomov otac stalno je mučio Toma govoreći mu da je preslab i da bi se trebao suprostaviti nasilnicima poput Leonarda.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

6. Tom je izvadio nož samo kako bi zaplašio nasilnike. Nikad ga nije namjeravao upotrijebiti. Još dvadeset mladih ljudi je bilo tu, svi su ohrabivali dječake da se tuku.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

7. Nastavnik je dva dana prije tuče vidio da je Tom donio nož u školu, ali ga nije ništa pitao o njemu.

Utiče li to na vaše stajalište o Tomovoj kazni? Ako da, kako? Promijenite svoj nacrt zakona ako je potrebno.

Učenici određuju glasnogovornike svojih grupa koji onda razredu prezentiraju svoje nacrt zakona. Može se očekivati da će svi biti svjesni dilema koje su uključene u suprotstavljene ciljeve i principe pravde kao što su sljedeći.

- Kako pokazujemo da društvo ne odobrava takvo ponašanje?
- Kako možemo osigurati da škola bude mjesto gdje je nasilje zabranjeno?
- Koliko oštro moramo kazniti nekog poput Toma kako bismo obeshrabrili druge, kao što je Leonardova banda, da ne koriste noževe?
- Tomovo ponašanje je poziv u pomoć i on nije mogao izabrati porodicu u kojoj je odgojen. Kako možemo pomoći Tomu da bude sretniji i da ubuduće nema potrebu tući se noževima?

Nastavnik može sažeti raspravu povezujući navedena pitanja s tri principa kazne, preventive i rehabilitacije. Pozivajući se na Konvenciju o pravima djeteta, nastavnik može predložiti da prioritet bude rehabilitacija.

Ukoliko vrijeme dopusti i učenici budu zainteresirani, pomenuto pitanje može se i produbiti. Ako se ne slažu oko pitanja kako postići ravnotežu između tri principa kažnjavanja, ta debata bi se trebala nastaviti. Ako se slažu o principu rehabilitacije, mogu proučiti kako zakon u njihovoj zemlji uzima u obzir tri principa kazne, preventive i rehabilitacije.